

Onderzoeken SCP en CBS

Het *Jaarrapport Integratie 2012* van het CBS brengt de integratie op diverse terreinen in beeld van niet-westerse migranten en een drietal Oost-Europese migrantengroepen. Het rapport *Dichter bij elkaar?* van het SCP gaat specifiek in op de sociaal-culturele positie van de vier grootste migrantengroepen. Cijfers en statistieken laten een grote diversiteit zien tussen en binnen groepen. Het verschil in integratie tussen de eerste en volgende generaties immigranten is daarbij fundamenteel.

Opleiding en werk

De positieve ontwikkeling die het *Jaarrapport Integratie* laat zien op het terrein van onderwijs is geen verrassing. De trend van een steeds beter opgeleide tweede generatie migranten heeft zich in 2012 voortgezet. Het aandeel hoger opgeleide migrantenjongeren is in tien jaar tijd verdubbeld, schooluitval is verder afgenomen en ook in het beroepsonderwijs is sprake van een duidelijke verbetering. Vooral voor personen van Turkse en Marokkaanse herkomst geldt: 'hoe jonger, hoe hoger opgeleid'. Van de ouderen heeft 52 procent alleen maar basisonderwijs genoten, maar onder jongeren is dat nog maar 12 procent. Ook hebben de Turkse en Marokkaanse jongeren bijna twee keer zo vaak hoger onderwijs (HBO en WO) gevolgd dan de ouderen. Deze laatste ontwikkeling tekent zich overigens breed af: de instroompercentages in het hoger onderwijs liggen onder niet-westerse groepen momenteel zo veel hoger dan een decennium terug dat de achterstand op autochtonen sterk is afgenomen. Vooral onder meisjes is de stijging groot. Dermate groot dat de totale categorie niet-westerse meisjes een vrijwel vergelijkbaar instroompercentage in het hoger onderwijs kent als autochtone meisjes. De sterkste verbetering tekent zich daarbij af bij Turkse en – vooral – Marokkaanse meisjes.

De positieve ontwikkeling die zich grosso modo in het onderwijs aftekent, laat onverlet dat de meeste niet-westerse categorieën ten opzichte van autochtone leerlingen nog steeds gemiddeld minder goed presteren. Hoewel de achterstand ten opzichte van autochtone leerlingen dus afneemt, is er op het merendeel van de indicatoren nog steeds sprake van feitelijke achterstand. Overigens bleek reeds uit het *Jaarrapport Integratie 2011* dat het lage opleidingsniveau van de ouders een belangrijke verklaring vormt voor de resterende achterstand in het onderwijs. Wanneer niet-westerse leerlingen worden vergeleken met vergelijkbare autochtone leerlingen, doen niet-westerse leerlingen het bijvoorbeeld in het basisonderwijs vrijwel even goed als autochtone leerlingen; daar is met andere woorden sprake van 'evenredigheid'.

Uit het Jaarrapport integratie 2012 blijkt op het terrein van 'werk' de impact van de economische crisis en de lage economische zelfstandigheid van vrouwen uit bepaalde groepen. Door de crisis worden vooral jongeren zwaar getroffen. De werkloosheid onder niet-westerse migranten ligt bijna drie maal hoger dan onder autochtone Nederlanders (13,1% versus 5,4% in 2011), waarbij vooral de hoge werkloosheid onder migrantenjongeren zorgwekkend is. Voor deze groep jongeren geldt dat de afgelopen drie jaar de werkloosheid is gestegen van 16,5% in 2008 naar 23,4% in 2011. In het eerste kwartaal van 2012 is de werkloosheid onder migrantenjongeren zelfs verder gestegen naar 29%. Uit analyses die het SCP in 2011 uitvoerde bleek dat naast het lagere opleidingsniveau en de (mede daardoor) gebrekkiger werkervaring en werkloosheidsverleden, verschillen in leeftijdsopbouw de belangrijkste verklaring vormen voor de hoge werkloosheid. Ongeveer tweederde van het verschil in werkloosheid tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen verdwijnt als niet-westerse allochtonen met op de hiervoor genoemde aspecten *vergelijkbare* autochtonen worden vergeleken.

Naast de vier grootste niet-westerse herkomstgroepen in Nederland heeft het CBS ook gekeken naar de situatie van vluchtelingengroepen in Nederland en de situatie van (recente) Oost-Europese immigrantengroepen. Het CBS stelt vast dat, doordat zij vaak als vluchteling naar Nederland zijn gekomen, het aandeel werkenden onder personen van Afghaanse, Iraakse, Iraanse of Somalische herkomst relatief laag is, terwijl immigranten uit Oost-Europa juist als arbeidsmigrant naar Nederland komen. Wel neemt de arbeidsdeelname onder de vluchtelingengroepen sterk toe naarmate zij langer in Nederland zijn. Binnen de vluchtelingengroepen is de integratie van personen van Iraanse herkomst het verst gevorderd. Zij doen het bijvoorbeeld heel goed op

school. Meer dan de helft van de Iraanse leerlingen in het voortgezet onderwijs volgt havo of vwo. Dit is zelfs meer dan onder autochtonen.

Criminaliteit

Uit het *Jaarrapport Integratie* blijkt een oververtegenwoordiging van een aantal groepen in de criminaliteit. Onder recente migranten uit Polen, Bulgarije en Roemenie is die oververtegenwoordiging gering, maar andere groepen scoren in dit opzicht ronduit slecht. Dit geldt met name voor de Marokkaanse en Antilliaanse groep: zij zijn 5 tot 6 maal vaker verdacht van een misdrijf dan autochtonen. En dat geldt nog sterker voor jongeren. In het algemeen loopt het aandeel in de bevolking dat verdacht wordt van een misdrijf in de puberteit sterk op, waarna vervolgens rond het 21^e levensjaar een daling inzet tot min of meer 'normale' waarden. Echter, bij de Marokkaanse en Antilliaanse groep is deze toename vele malen sterker, terwijl het bij de Antilliaanse categorie bovendien veel langer duurt voordat de daling inzet.

Omdat de niet-westerse groepen een gemiddeld lage leeftijd hebben, is een deel van de oververtegenwoordiging in de verdachtenpercentages hieraan toe te schrijven. Maar waar achtergrondkenmerken bij arbeid en onderwijs de achterstand grotendeels of zelfs geheel verklaarden, is dat bij criminaliteit niet het geval: óók als niet-westerse allochtonen met qua leeftijd en sociaaleconomische status vergelijkbare autochtonen worden vergeleken, blijven zij fors oververtegenwoordigd. Overigens is er in absolute zin, voor alle herkomstcategorieën sinds 2007 sprake van een jaarlijkse daling van de criminaliteit (aantal verdachten). Doordat de daling onder autochtonen sterker is dan onder niet-westerse allochtonen, loopt de oververtegenwoordiging van de laatste categorie niettemin op.

Jaarcijfers zijn een momentopname. Wanneer een langere periode in beeld wordt gebracht, blijkt dat een groot aandeel van de jongens ooit wel eens in aanraking komt met de politie. Het CBS constateert dat van alle jongens van Marokkaans-Nederlandse herkomst die in 1984 geboren zijn, 60% in de leeftijdspanne van 12 tot 26 jaar minimaal één keer verdacht is geweest van een misdrijf. Dat geldt ook voor bijna 50% van de Surinaams en Turks-Nederlandse jongens in deze leeftijdsgroep, voor 40% van de Antilliaanse-Nederlandse jongens¹ en 25% van de autochtone jongens. Wanneer de cijfers in dit langetermijnperspectief worden gezet, resulteert het beeld dat jongens met een niet-westerse achtergrond grofweg 1½ tot 2½ maal zo vaak als autochtone jongens verdacht zijn geweest van een misdrijf.

Culturele opvattingen en sociale afstand

Uit het SCP rapport *Dichter bij elkaar?* blijkt dat het merendeel (driekwart) van Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders zich thuis voelt in Nederland. Dat geldt echter niet voor de Turkse en Marokkaanse Nederlanders. Bijna een kwart van de Marokkaanse en Turkse Nederlanders onderschrijft de stelling dat de levenswijzen van het Westen en die van moslims onverenigbaar zijn. Moslims voelen zich grotendeels niet of nauwelijks gerespecteerd door de Nederlandse samenleving en zien voor moslims geen plek daarin. Zorgwekkend is verder de lage acceptatie van homoseksualiteit onder migrantengroepen (75% van de tweede generatie Marokkaanse en Turkse Nederlanders vindt het een probleem wanneer hun kind homoseksueel zou zijn). Ook de hoge ervaren discriminatie onder bepaalde groepen is reden voor zorg. Voor een deel is het verschil met autochtonen terug te voeren op universele verklaringen: religieuze en sociaaleconomische factoren zijn van invloed op homoacceptatie; niet-westerse allochtonen zijn vaker religieus en lager opgeleid dan autochtonen. Dit verklaart de helft van het verschil in homoacceptatie, het onverklaarde deel heeft naar verwachting te maken met de sociale omgeving waarin mensen opgroeien.

Opvattingen onder migranten over de maatschappelijke acceptatie van migrantengroepen zijn de afgelopen tien jaar somberder geworden. Minder dan 50% van de migranten is van mening dat in Nederland migranten alle kansen krijgen; minder dan 50% van de Turkse en Marokkaanse Nederlanders vindt Nederland een gastvrij land voor migranten. Het aandeel autochtonen (40% in 2012) dat vindt dat er te veel migranten in Nederland wonen is echter afgenomen. Dit duidt op

---

¹ Het percentage van de Antilliaans-Nederlandse groep valt volgens het CBS in deze analyse lager uit, omdat alleen jongeren zijn meegeteld die in de periode van 1996 tot en met 2010 onafgebroken in Nederland woonden.

verder uiteenlopende opvattingen over het maatschappelijk klimaat tussen migrantengroepen en autochtone Nederlanders. Dat de ervaren acceptatie van betekenis is, blijkt uit de relatie die er is tussen acceptatie en andere aspecten: niet-westerse allochtonen die zich geaccepteerd voelen, staan bijvoorbeeld positiever tegenover homo's.

Dat de sociaal-culturele afstand in de laatste jaren – in tegenstelling tot wat theoretisch zou mogen worden verwacht – niet is afgenomen, verklaart het SCP uit het verhardende maatschappelijke klimaat, waardoor migranten zich minder geaccepteerd voelen; de ruimtelijke concentratie, waardoor de ontmoetingskansen met autochtonen afnemen; de oplopende werkloosheid, waardoor arbeid als belangrijk integratie- en ontmoetingskader voor mensen verloren gaat, en een opleving van religie, waardoor de culturele afstand wordt vergroot.